

alist parties / L. Winter, M. Gomez-Reino // Party Politics. – 2002. – Vol. 8. – №4. – P. 483-503. **9.** Zinn A. Economic integration and political separatism: Parallel trends or causally linked processes? / A. Zinn / In Cameron D. Globalization and determination: Is the nation-state under siege? – N.Y. : Routledge, 2006. – P. 233-246. **10.** McGarry J. European integration and the nationalities question / J. McGarry, M. Keating. – N.Y.: Routledge, 2006. **11.** Murray G. Sinn Fein and the SDLP: From Alienation to Participation / G. Murray, J. Tonge. – N.Y. : Palgrave, 2005.

УДК 364.45

О. О. ДАВИДЮК

ОЦІНКА СТАНУ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗШАРУВАННЯ

Розглянуто теоретичні та практичні аспекти дослідження соціального розширення як складової оцінки стану соціальної безпеки держави. Висвітлено роль держави у регулюванні ступеню соціального розширення для становлення соціальної безпеки, зокрема, окреслено вектори конфлікту держави і ринку, які детермінують процеси щодо соціального розширення і, відповідно, впливають на характер загроз в сфері соціальної безпеки. Визначено проблеми практичного аналізу соціального розширення для оцінки ступеню забезпечення соціальної безпеки, показано недоліки статистичних процедур, наголошено на необхідності комплексного застосування об'єктивних та суб'єктивних показників. Окреслено напрями діяльності держави для зниження рівня соціального розширення.

Ключові слова: соціальна безпека, соціальне розширення, соціальна політика, показники соціальної безпеки.

Давидюк Е. А. Оценка состояния социальной безопасности в условиях углубления социального расслоения

Рассмотрены теоретические и практические аспекты исследования социального расслоения как составляющей оценки социальной безопасности государства. Охарактеризована роль государства в регулировании степени социального расслоения для становления социальной безопасности, в частности, определены векторы конфликта государства и рынка, детерминирующие процессы социального расслоения, которые влияют на характер угроз в сфере социальной безопасности. Описаны проблемы практического анализа социального расслоения для оценки степени обеспечения социальной безопасности, показано недостатки статистических процедур, отмечена необходимость комплексного применения объективных и субъективных показателей. Определены направления деятельности государства для снижения уровня социального расслоения.

Ключевые слова: социальная безопасность, социальное расслоение, социальная политика, показатели социальной безопасности.

Davydyuk Olena. Assessment of social security in terms of deepening social stratification

This paper deals with the theoretical and practical aspects of the study of social stratification as a part of the assessment of social security. The role of the state in regulating the

© ДАВИДЮК Олена Олександрівна – кандидат соціологічних наук, зав. відділу проблем соціальної безпеки Центру перспективних соціальних досліджень Міністерства соціальної політики України та Національної академії наук України

degree of social stratification for the establishment of social security, including conflict outline vectors of state and market, which determine the processes for social stratification and, therefore, affect the nature of the threats in the field of social security. The problems of practical analysis of social stratification to evaluate the provision of social security flaws showed statistical procedures, emphasized the need for an integrated use of objective and subjective indicators. Outlines the activities of the state to reduce the level of social stratification.

Key words: social security, social stratification, social policy, social security indicators.

Для українського суспільства соціальна безпека актуальна, насамперед, з двох причин: перша причина пов'язана з тенденцією зниження продуктивної сили українського суспільства, друга – з прагненням вищих класів суспільства забезпечити при цьому собі високий відсоток прибутку. Перша причина спричиняє зниження загального добробуту, тобто в цілому знижує і виробництво, і споживання, друга – знижує пороги соціальної міцності незахищених соціальних груп, які за різними оцінками становлять сьогодні половину населення.

Ці дві тенденції визначають положення країни в світі, а також становище основної маси найманої праці в країні, роблять його неміцним, вразливим навіть за незначних економічних перепадів і кон'юнктури. Основна маса працівників найманої праці в Україні, не володіючи достатніми засобами для життя, приречена наразі на жалюгідне соціальне існування. У суспільстві створено стійкий прошарок людей, який не може існувати без державної підтримки.

Українське суспільство через те, що падає рівень соціальної безпеки і знижується рівень захищеності громадян, втрачає внутрішню монолітність, в ньому посилюються протиріччя і навіть відкрита ворожість між різними соціальними верствами, розмиваються інституційні основи суспільства. Все це спричинило криміналізацію сфер життєдіяльності, актуалізувало різні форми соціального конфлікту, руйнування соціального порядку, потужну суб'єктивну основу протесту.

Тому важливим аспектом забезпечення позитивного рівня соціальної безпеки є питання про зміни, що відбуваються в соціальній структурі суспільства. Характер соціального розшарування обумовлюється ступенем соціальної нерівності, що має місце в конкретному суспільстві на певному етапі розвитку, тому визначення ступеню соціальної нерівності дозволяє описати не тільки причини, що детермінують ті чи інші зміни соціальної структури, а й визначити загрози та ризики в сфері соціальної безпеки.

Дослідження ролі та механізмів впливу держави на процес становлення соціальної безпеки, зокрема, засобами соціальної політики, проводиться в роботах В.А. Скуратівського; методологічні підходи до оцінки соціально-економічної складової функціонування українського суспільства, опрацювання методик, що дозволяють також виявляти тенденції в сфері соціальної безпеки, ґрунтовно розробляються в роботах Е.М. Лібанової та О.Ф. Новікової. Зазначені наукові напрацювання дають змогу перейти до наступного етапу досліджень в площині соціальної безпеки – побудови

оціночного апарату, який би дозволив виявляти та характеризувати ступінь і міру загроз у системі забезпечення соціальної безпеки України. Наразі обґрунтуванню та апробації оціночного апарату соціальної безпеки присвячені наукові розробки А.Б. Качинського та О.І. Ляш.

Сьогодні в Україні є всі підстави стверджувати про наростаючі проблеми соціального розшарування суспільних груп та класів, збільшення кількості бідного населення, несформованості середнього класу. Всі ці процеси потенційно можуть негативно відобразитися на відносинах між основними соціальними групами. Тому вивчення соціального розшарування в контексті забезпечення соціальної безпеки, його впливу на формування соціальної структури українського суспільства, має як теоретичне, так і практичне значення для здійснення зваженої соціальної політики. Адже проявом домінування держави в конфлікті з ринком у справі організації громадянського суспільства та формування системи соціальної безпеки є саме державне управління у сенсі впливу на механізми ринку засобами політики. Кінцевою метою подібного впливу є збільшення чисельності індивідів, здатних включитися в ринкову організацію громадянського суспільства. Держава має перерозподіляти дохід серед учасників ринку з однією пріоритетною метою – створити великий прошарок середньозабезпечених громадян, здатних організовуватися ринком. Держава, яка підтримує надполярну модель соціальної структури, тобто найбільш вигідну модель для функціонування ринку, сприяє корупції та іншим формам нелегального перерозподілу багатства, з тим щоб, наприклад, бюрократії надати можливість стати повноправним суб'єктом ринку.

Вектори конфліктної взаємодії ринку і держави як двох суб'єктів організації громадянського суспільства обертаються навколо фундаментальних загальних ознак, життєво важливих як для ринку, так і для держави, – цими ознаками є власність, конкуренція, соціальне розшарування і конфлікт¹. Якщо власність створює видиму основу, як для ринку, так і для держави, соціальне розшарування ділить суспільство за частками власності, то конкуренція надає життя власності і виробляє розшарування. Конфлікту відводить роль способу поєднання ринку і держави, способу структуривання громадянського суспільства та зміцнення соціальної безпеки для одних верств і її ослаблення для інших. Соціальна безпека своїм корінням йде в конфлікт приватної і суспільної власності, в глибокі соціальні відмінності і постійну конкуренцію за частку багатства суспільства. Постійний процес перерозподілу власності стає основною «концепцією» ринкових відносин та становлення контролю з боку держави над ними.

Соціальна безпека визначається власністю, соціальним розшаруванням, конкуренцією і конфліктом. У той же час дані інститути виступають базовими елементами соціальної безпеки, однак несуть в собі не тільки позитивний потенціал для визначення соціальної безпеки. Вони, в певних умовах, можуть виступати як небезпека і загроза. Ці метаморфози з елементами соціальної безпеки відбуваються через їх претензії на верховен-

ство в структурі самої соціальної безпеки, в силу їх внутрішньої боротьби за право визначати соціальну безпеку. Власність може бути елементом соціальної безпеки тільки як суспільна власність, як контрольована з боку держави та громадянського суспільства власність. Соціальне розшарування – тільки як помірне розшарування, що сприяє зростанню продуктивної сили суспільства. Конкуренція, здійснювана тільки за правилами; конфлікт – тільки як такий ступінь конфліктності, який дозволяє зберегти внутрішній потенціал позитивного розвитку соціальної безпеки громадянського суспільства.

Держава обмежена своїми внутрішніми потенціями у справі формування соціальної безпеки громадянського суспільства. Вона компенсує нездатності ринку повноцінно сформувати соціальну безпеку громадянського суспільства за допомогою постійного конфлікту з ним. Для держави розширюється поняття об'єкта соціальної безпеки, елементи соціальної безпеки громадянського суспільства у своєму змісті отримують більш широке тлумачення, ніж чим для ринку. Це пов'язано в першу чергу з тим, що держава на відміну від ринку вибудовує систему соціальної безпеки на колективістських засадах. Держава редукує приватну власність у державну і тим зміцнює соціальну безпеку практично всіх членів громадянського суспільства. Вона знижує за рахунок громадських фондів рівень соціального розшарування, обмежує конкуренцію правилами і законами, а в інших випадках монополізує найбільш небезпечні види діяльності. Вона інституціалізує конфлікт і тим самим створює умови партнерських відносин. Результатом конфлікту ринку і держави у становленні соціальної безпеки є соціальна політика, як політичний інструмент вирішення означеного конфлікту. Соціальна політика покликана зіграти роль своєрідного буферу, амортизатора в такій боротьбі. Це можливо за умови, якщо вона буде формуватися з урахуванням інтересів усіх елементів соціальної структури суспільства та максимального дотримання вимог соціальної справедливості, можливого на даному етапі.

Соціальна політика визначає сьогодні становлення соціальної безпеки громадянського суспільства сучасної України. Соціальне розшарування, яке перевершує порогові значення, приватна власність, частка якої збільшується, а частка державної власності знижується, конкуренція між підприємцями, доведена до відкритої війни на знищення, конфлікт між найманими працівниками та підприємцями – свідчать про те, що рівень соціальної безпеки в країні різко падає. Держава здійснює мінімальні витрати на реалізацію соціальної політики. І це суперечить потребам громадянського суспільства щодо розширення зон соціальної безпеки. Подібні дії держави можуть розцінюватися, як прагнення створити ще більш сприятливі умови для функціонування вітчизняного бізнесу, розширити сферу впливу ринку на громадянське суспільство. Така позиція держави в цьому процесі ніколи не зможе задовольнити апетити ринку.

Сьогодні конфлікт між ринком і державою вирішується на користь ринку. Ринок «розмиває» громадянське суспільство, перетворюючи його за

своїми потребами, все менше залишаючи місця державі – як способу організації соціальної безпеки громадянського суспільства. Межа, за якою система соціальної безпеки громадянського суспільства України перестає існувати, породжує конфлікт, що руйнує і розкладає саме громадянське суспільство.

При домінуванні ринкового способу організації соціальної безпеки зазнає змін: перш за все культивується «самобезпека», що залежить від положення індивіда в ринку, від того місця, яке він займає в системі обміну. При домінуванні державного способу організації соціальної безпеки насамперед культивується національна безпека, органічною частиною якої є власне соціальна безпека. При цьому держава націлена на реалізацію соціальних програм, спрямованих на зміцнення соціального становища індивідів, на зміцнення їх положення в державі, суспільстві і на ринку. Соціальна безпека при цьому представлена як деяка система соціального захисту та соціальних прав. Громадянське суспільство набуває необхідну систему соціального захисту від стихійної дії ринкових механізмів, здобуває необхідний рівень соціальної безпеки. Соціальна безпека при цьому виступає практичною формою зниження ступеню конфліктності самого громадянського суспільства.

Практичні підходи до оцінки стану соціальної безпеки в контексті соціального розшарування передбачають визначення критеріїв, за якими все населення з чітко вираженою соціальною неоднорідністю можна було б розділити на дрібніші окремі соціальні верстви, групи, класи. Одним з таких критеріїв є обсяг доходів і відповідна цим доходам якісна характеристика рівня життя людей. Такий підхід, як і багато інших, має право на існування і визнання, тим більше, що саме він забезпечує висновок про небезпеку для суспільства розшарування населення за даним показником.

Тому в даний час предметом інтенсивного наукового аналізу є нерівності за доходами, а також всі інші форми нерівностей, що впливають з матеріальної (економічної) нерівності². Це зумовлено низкою причин:

- по-перше, дані про доходи легше отримати і порівняти, ніж всі інші форми соціальних нерівностей (прагматична оцінка);
- по-друге, доходи (особливо, трудові) для більшості є найважливішими (і, часто, єдиними) матеріальними ресурсами (змістовна оцінка);
- по-третє, нерівність у доходах є індикатором для оцінки інших форм нерівностей, оскільки вони більшою чи меншою мірою пов'язані з доходами.

Необхідно відзначити, що розшарування населення за доходами характерне для ринкових відносин, оскільки ринок передбачає активну конкуренцію в суспільстві при нерівному доступі всіх індивідів до обмежених матеріальних ресурсів. Наслідком такої системи суспільних відносин, з одного боку, є існування стабільного механізму мотивації для певних груп населення, які прагнуть задовольнити свої потреби, а з іншого – формування соціальних верств, часто з високою концентрацією доходів у межах

однієї соціальної групи, що знаходить своє вираження в різних міжгрупових конфліктах в межах суспільства, а це безпосередньо відбивається на його соціальній безпеці³.

Наступне – оскільки соціальна безпека є багатоплановим явищем, її рівень залежить від багатьох чинників, тому вона носить як об'єктивний, так і суб'єктивний характер. Об'єктивною стороною соціальної безпеки є усталена форма організації громадянського суспільства, суб'єктивної – різні відтінки в сприйнятті кожним індивідом своєї індивідуальної, сімейної та професійної захищеності. Індивідуальне сприйняття соціальної захищеності, а тим самим і соціальної безпеки, мінливе, через те, що індивід змінює своє соціальне становище в залежності від сформованої соціально-економічної кон'юнктури. Рухливість соціального становища індивідів, яке власне залежить від соціально-економічних і політичних змінних, спричиняє мінливе ставлення індивідів до своєї безпеки і висунення необхідних, на їхню думку, вимог до рухомої організації суспільства.

Тому аналіз соціальної безпеки як деякого стійкого стану індивіда в системі пропонуваніх відносин не може виходити з механічного аналізу статистичний показників – необхідним є залучення як кількісних, так і якісних показників, самооцінок власного становища індивідами.

Отже, при оцінці соціального розшарування в контексті забезпечення соціальної безпеки базові показники та індикатори доцільно класифікувати наступним чином:

– *абсолютні показники* – це неспроможність людини матеріально забезпечити свої основні потреби. Широковживаним методом вимірювання є встановлення певної межі найчастіше відповідно до мінімально необхідного набору продовольчих та певних непродовольчих товарів і послуг.

– *відносні показники* – означають нестачу ресурсів, необхідних для повноцінного харчування та підтримання життєвих стандартів, поширених у певному суспільстві.

– *суб'єктивні показники* – здійснюються на основі оцінок самих респондентів, які визначають межу забезпеченості самостійно, стосовно своїх потреб.

Зрозуміло, що в основі оцінки соціального розшарування є вимірювання нерівності у доходах, адже нерівність у доходах є індикатором для оцінки інших форм нерівностей (доступність житла, медичної допомоги, освіти тощо), оскільки вони більшою чи меншою мірою пов'язані з доходами, природним наслідком нерівності в доходах є відмінності в рівні витрат і споживання. Якщо більша частина населення має низькі доходи і, відповідно, витрати, то це спричиняє негативний вплив на величину сукупного попиту, ВВП, на соціально-економічне зростання – отже, формується стійка загроза соціальній безпеці. Наслідком зазначених процесів стає нездатність держави забезпечувати сталий соціально-економічний розвиток, створювати гідні умови життя і праці, задовольняти національні інтереси, в результаті чого українське суспільство може втратити здатність до дина-

мічного саморозвитку, конкурентоспроможності на міжнародній арені, а також може стати об'єктом політичної та економічної експансії.

Прикладні дослідження останніх років, що спрямовані на виявлення тенденцій соціального розшарування в українському суспільстві, переконливо фіксують негативну динаміку формування соціальної структури, що тяжіє до надполярної моделі⁴. Одним з опрацьованих способів оцінки є децильні порівняння – коли співставляють доходи 10% найбідніших громадян з доходами 10% найбільш багатих громадян; перевагою даного способу є те, що він показує контрасти в доходах груп, однак недоліком є те, що неможливо скласти загальне враження про існуючий ступінь розшарування.

Так, за даними Державної служби статистики України мінімальний дохід у 2013 році 10% найбільш забезпеченого населення у 3,6 рази перевищував максимальний дохід 10% найменш забезпеченого населення. При цьому на долю останнього приходилось лише 3,7% загального об'єму грошових доходів населення, а найбільш забезпечене населення отримало 23,6% сукупного грошового доходу⁵. Децильні коефіцієнти характеризують істотне розшарування населення за доходами і накопиченому багатству в Україні, яке призводить до значного розшарування українського суспільства на окремі соціальні групи і можливого міжгрупового конфлікту, утворює диспропорції в соціально-економічному розвитку держави.

Для об'єктивної оцінки рівня доходів населення необхідно також враховувати і доходи тіньового сектору економіки, який за даними вітчизняних експертів піднявся від 30-40% від офіційного ВВП на початку 2000-х років майже до 60% у 2013 році, що значно збільшує показники доходів населення та їх диференціацію. Відповідно, якщо скоригувати розподіл населення за доходами з урахуванням прийнятого середнього рівня тінізації доходів, то інтервальне значення середньодушових доходів децильних груп збільшиться.

Скориговані децильні коефіцієнти грошових доходів населення більш ніж у два рази перевищують рівень, який визначений офіційною статистикою, і немає чіткої тенденції до їх зниження. За «Методикою розрахунку рівня економічної безпеки України» для забезпечення соціальної безпеки країни коефіцієнт децильної диференціації грошових доходів не повинен перевищувати 8 разів, при цьому, знаходячись в межах 6-7 може виступати критерієм соціальної нестабільності чи соціальної дестабілізації суспільства⁶. За офіційною статистикою даний показник не перетинає цієї межі, але відкориговані дані, які враховують об'єми тіньової економіки, свідчать про те, що він знаходиться за нею, отже соціальне розшарування і концентрація доходів посилюється і триває.

Тому, як вже зазначалось, для коректного вимірювання соціального розшарування доцільно використовувати різні способи паралельно, тим самим зменшуючи недоліки окремих вимірювальних інструментів. Оскільки офіційна статистика не в повній мірі відображає реальну ситуа-

цію, необхідним є залучення в дослідженні суб'єктивних оцінок власних доходів населенням. Такі дані збираються в ході опитувань як домогосподарств, так і в результаті соціологічних досліджень⁷. Одержувані суб'єктивні показники також фіксують, що на запит щодо зменшення соціального розшарування з боку населення впливає реальний розрив у доходах населення і те, яку роль держава відіграє в регулюванні ступеню нерівності. Зокрема, за результатами моніторингу, що здійснює Інститут соціології⁸, у 2013 році фактично половина опитаних визначили матеріальне становище своєї сім'ї нижче середнього (варіанти відповідей «злиденне» (4,6%) та «бідне» (48,9%)) – 50,3%, «середнім» матеріальне становище назвали 48,9%, «заможним» та «багатим», відповідно, 0,7% та 0,1%. До середнього класу себе віднесли 33,5% опитаних, 55,8% не вважають себе середнім класом, 10,6% важко визначитись. Але ж основою соціальної стабільності в сучасному світі є саме потужний і численний середній клас – головна складова громадянського суспільства. Однак за самооцінками громадян базовим соціальним прошарком в Україні є прошарок, який на соціальній драбині знаходиться нижче середнього класу.

Зазначимо, що до цього прошарку належить переважна частина інтелігенції, спеціалістів, які мають середній професійно-кваліфікаційний рівень, працівники масових професій, торгівлі та послуг. Ці громадяни є потенційно середньодохідні – їхні доходи перевищують межу бідності, але недостатні для віднесення до середнього класу – ці люди фактично балансують між бідністю та добробутом, а отже, залежно від спрямованості та ефективності державної політики, від результативності власних зусиль можуть у майбутньому перейти або до середнього класу, або до бідного населення.

Отже, наразі під впливом різноманітних чинників, в тому числі, і невідповідної політики держави, основу української соціальної структури складають громадяни, доходи яких нижчі за середньостатистичні по країні. А якщо ці дані порівняти із середньоєвропейськими (за рівнем розвитку Україна випереджає лише Молдову), то можна констатувати, що глибина соціального розшарування є критично загрозливою для соціальної безпеки держави.

Здійснений аналіз дає чітке бачення того, що необхідно кардинально змінювати державну соціальну політику щодо основних соціальних прошарків. Українське суспільство за своєю соціальною структурою є суспільством різко зміщених донизу статусних позицій. Переважна більшість українців згрупована, за їх самооцінкою, в нижчих прошарках. Тому лише впровадження якісних реформ дозволить здійснити зміни у соціальній структурі суспільства, які завершаться формуванням суспільства з потужним і численним середнім класом, який у перспективі – як і в усіх розвинених країнах – охоплюватиме 55–60% населення із одночасним істотним зниженням частки населення з доходами нижче прожиткового мінімуму. Проте вже сьогодні зрозуміло, що основні зусилля мають бути спрямовані

на ті прошарки населення, які постійно балансують між бідністю та добробутом.

В умовах зростання соціальних нерівностей в становищі різних груп населення, вивчення запитів українців до держави щодо зниження цих нерівностей є надзвичайно важливим. Перш за все потрібно підкреслити, що українці наразі висувають високі запити до держави щодо зниження нерівності. Сучасний ступінь нерівності по доходу є нелегітимним в сприйнятті більшості з них. Хоча більш високі запити на зменшення ступеню нерівності пред'являють відносно менш заможні групи населення, але все ж можна говорити про те, що наявна соціальна нерівність в Україні сприймається болісно всіма верствами населення незалежно від рівня їх матеріального забезпечення.

При оцінці соціального розшарування як компонента соціальної безпеки необхідним є комплексний набір статистичних (об'єктивних) та суб'єктивних показників, адже лише при такому підході зазначені показники взаємодоповнюють одне одного, дозволяючи контролювати та коригувати отримані дані.

Українській державі необхідно в найближчій перспективі знизити ступінь соціального розшарування, він має бути обґрунтований як зростанням продуктивності праці в суспільстві, так і рівнем розвитку потреб індивідів. Зниження ступеню соціального розшарування – головний орієнтир політики держави у становленні системи соціальної безпеки, взаємозв'язок інтересів різних соціальних груп може бути досягнутий шляхом:

- формування численного середнього класу і недопущення концентрації основної частини національного багатства в межах конкретних соціальних груп;
- розвиток соціально-економічних ціннісних орієнтирів і мотивацій, а також задоволення соціальних потреб особистості і соціальних груп;
- підтримання оптимальної структури населення;
- розвиток інститутів соціальної інфраструктури та забезпечення ефективної діяльності системи управління соціальною сферою, здатних контролювати соціальні процеси в суспільстві.

Реалізація зазначених заходів сприятиме соціально-економічному розвитку суспільства, який є основою соціальної безпеки держави.

У механізмі забезпечення соціальної безпеки держави наразі постає вимога індикативного аналізу як методу соціально-економічних досліджень, з метою оперативно виявляти позитивні чи негативні тенденції зміни показників та індикаторів соціальної безпеки, їх інтегрованості в забезпечення соціально-економічної стабільності держави та її національних інтересів. При цьому одним з головних завдань оцінки стану соціальної безпеки стає складання переліку соціально-економічних показників та індикаторів із опрацюванням їх граничних значень та запровадження на їх основі моніторингу стану соціальної безпеки.

1. *Газимагомедов Г.Г.* Рынок, государство и социальная безопасность / Г.Г. Газимагомедов, С.В. Рац. – СПб. : ИНС, 2005. – 174 с. 2. *Гвелесіані А.Г.* Диференціація грошових доходів населення: аналіз, прогноз та механізм регулювання: [монографія] / Гвелесіані А.Г. / відп. ред. В.М. Новіков. – К., 2008. – 155 с.; *Ноль Х.-Г.* Исследование социальных показателей и мониторинг: методы измерения и анализа качества жизни / Х.-Г. Ноль // Социальное неравенство. Изменения в социальной структуре: европейская перспектива / [Центр независимых социологических исследований]; под. ред. В.Воронкова, М.Соколова; пер. с нем. – СПб. : Алетейя, 2008. – С.58-83; Соціальні трансформації: міжнародний і вітчизняний досвід : монографія / В.М. Новіков, Н.П. Сітнікова, Л.А. Мусіна, В.В. Семенов; за ред. д.е.н., проф. В.М. Новікова. – К. : НАН України, Ін-т економіки НАН України, 2003. – 253с. 3. *Силласте Г.Г.* Социальная безопасность личности, общества и государства / Г.Г. Силласте // Безопасность Евразии. – 2002. – № 1, серия: Социальная политика. – С. 78-91. 4. *Нерівність в Україні: масштаби та можливості впливу* / [за ред. Е.М. Лібанової]. – К. : Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи НАН України, 2012. – 404 с.; *Новые социальные неравенства* / [под ред. С. Макеева]. – К. : Інститут соціології НАН України, 2006. – 355 с.; *Сухоруков А.І.* Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів України: [монографія] / А.І. Сухоруков, Ю.М.Харазішвілі. – К. : НІСД, 2012. – 368 с. 5. *Витрати і ресурси домогосподарств України у III кварталі 2013 року* (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України) [Електронний ресурс] // Статистичний бюлетень / Державна служба статистики України. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publdomogosp_u.htm 6. *Методика розрахунку рівня економічної безпеки України* / Міністерство економіки України, Наказ від 02.03.2007 р. № 60, [Додаток 1, табл. 7]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1022.4251.0> 7. *Самооцінка домогосподарствами України рівня своїх доходів* (за даними вибіркового опитування домогосподарств, проведеного у січні 2012 року) [Електронний ресурс] // Статистичний бюлетень / Державна служба статистики України. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/17/Arch_sdrd_zb.htm; *Саріогло В.Г.* Оцінювання соціально-економічних показників: прикладні аспекти застосування непрямих методів: [монографія] / Саріогло В.Г. – К. : Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи НАН України, 2012. – 136 с.; *Українське суспільство 1992-2013. Стан та динаміка змін. Соціологічний моніторинг* / [за ред. д.ек.н. В.Ворони, д.соц.н. М.Шульги]. – К. : Інститут соціології НАН України, 2013. – 566 с. 8. *Українське суспільство 1992-2013. Стан та динаміка змін. Соціологічний моніторинг* / [за ред. д.ек.н. В.Ворони, д.соц.н. М.Шульги].

УДК 32-027.21+321.01

І. М. ЛОГУЩЕНКО

СОЦІАЛЬНА ДЕРЖАВНІСТЬ: ПЛЮРАЛІЗМ СУЧАСНИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ

Дослідженню сучасні тлумачення та тенденції функціонування соціальних держав. Увага автора сконцентрована на аналізі конституційних та фактичних індикаторів даного інституту на прикладі деяких країн Європейського Союзу, США, Китайської Народної Республіки та України.

© ЛОГУЩЕНКО Інна Миколаївна – здобувач Центру перспективних соціальних досліджень Міністерства соціальної політики України та НАН України